

Erkki Huhtamo

GALLOWAY & RABINOWITZ satelliittipiknikiltä elektroniseen kahvilaan

Tapasin Kit Gallowayn ja Sherrie Rabinowitzin Barcelonassa viime tammikuussa järjestetyn Art Futura '91 konferenssin yhteydessä. Kaliforniassa vaikuttava parivaljakko oli saapunut esittelemään ideoitaan telekommunikaatiotaiteesta. Esitys päättyi demonstraatioon, jossa puhelimen ja ns. *slow scan* -videolaitteiston avulla otettiin yhteys Gallowayn ja Rabinowitzin asuinkaupunkiinsa Santa Monicaan perustamaan "elektroniseen kahvilaan". Kyberpunkin profeetaksi julistautunut Timothy Leary piti sieltä Barcelonan yleisölle vaikeasti luokiteltavan esitelmän, ja kommentteja sekä still-videokuvia läheteltiin puolin ja toisin. Lopuksi Leary toivotti yleisön, puhelinlinjan välityksellä, tervetulleeksi osallistumaan kyberpunk-partyyn. Ketään ei tuntunut harmittavan, että Laurie Andersonin esitys myöhästyi melkoisesti Learyn puhutulan ja yleisön vilkkaan osallistumisen takia.

Galloway ja Rabinowitz, jotka tunnetaan myös nimellä Mobile Image, kuuluvat merkittävimpiin telekommunikaatiotaiteen harjoittajiin. 1970-luvun puolivälistä lähtien he ovat omistaneet kaiken aikansa ja energiansa telekommunikaatiojärjestelmissä piilevien luovien mahdollisuuksien tutkimiseen. Tässä he eivät suinkaan ole olleet yksin. Haave ajan ja paikan rajoitukset ylittävästä taiteesta ja itse taivaan ripustamisesta kankaaksi taiteilijan maalaustelineeseen on ollut avantgarden punaisia lankoja vuosisadan vaihteen tienoilta saakka.¹ Mahdollisuudet haaveiden ja projektien toteuttami-

seen ilmaantuivat kuitenkin myöhään, yleensä vasta 70-luvulla. Galloway ja Rabinowitz tarttuivat ensimmäisten joukossa satelliitin ohjaimiin.

Monet taiteilijoiden luomat telekommunikaatio-projektit näyttävät kuitenkin liian helposti tuuditautuvan pelkän *yhteyden luomisen* aiheuttamaan tyydytykseen. Tyyppiesimerkki ovat Douglas Davisin "televisioperformanssit", joissa tämä rohkaisee katsojaa "koskettamaan" itseään kuvaruudun välityksellä.² Valtioiden ja korporatioiden valvoman telekommunikaation maailmassa tämä on toki tärkeä vertauskuvallinen ja emansipatorinen ele, mutta tuskin kuitenkaan itsessään taiteellinen saavutus; satelliittiajan tai puhelinlinjojen varaaminen niiden arkikäytöstä poikkeavaan tarkoitukseen ei vielä riitä taideteoksen epiteettiin. Vapaan pulinan tai elehdinnän ohella tarvitaan kokonaisvaltaista visiota, näkemystä siitä, *mitä tehdä ja miten elää* telekommunikaatiojärjestelmien muodostamassa elektronisessa elintilassa.

Gallowayn ja Rabinowitzin telekommunikaatio-tekot ja -projektit ovat vuosien mittaan hioneet tekijöidensä esteettis-filosofis-yhteiskunnallista medianäkemystä ja veistäneet sille näkyvää hahmoa.³ Kyse on ollut valtamedian käyttötarkoitusten ja -yhteyksien kanssa käydystä vuoropuhelusta, joka on yhä selvemmin johtanut kohti riippumattomuusjulistusta, oman paralleelisen mediatodellisuuden määrittämisestä. Kyse on utopian toistuvasta konkretisoinnista, sinänsä utopistiselta kuulosta-

Hole in Space, 1980. Newyorkilaiset kohtaavat losangeleslaiset kuvaruudun välityksellä.

vasta yrityksestä siirtyä mallien luomisen tasolta niiden realisoimiseen.

Kosmisia koreografioita

Gallowayn ja Rabinowitzin ensimmäinen merkkiteos, *Satellite Arts Project: A Space With No Geographical Boundaries* (1977), jonka he toteuttivat NASA:n tuella, käyttäen hyväkseen edellisuonna radalle laukaistua yhdysvaltalais-kanadalaisista Hermes CTS -satelliittia, tutki elektronisen kuvan luonnetta uutena, maantieteelliset rajat kumoavana 'elintilana'.⁴ Marylandissa sijaitsevan NASA:n Goddard -avaruuskeskuksen ja Menlo Parkissa - Edison! - Kaliforniassa sijaitsevan tv-kasvatuskeskuksen välille luotu satelliittisilta mahdollisesti fyysisesti 5000 kilometrin päässä toisistaan olevien henkilöiden yhdessäolon saman 'yhdistelmäkuvan' (*composite image*) sisällä. Gallowayn ja Rabinowitzin luomassa kuvatilassa, jonka Gene Youngblood on määritellyt *virtuaaliseksi tilaksi* (puhelimessa puhumisen synnyttämän 'läheisen etäisyyden' tapaan) toteutettiin mm. tanssiteoksia ja performansseja, joissa osa taiteilijoista oli Marylandissa, osa Kaliforniassa. Esiintyjät saattoivat kullakin hetkellä nähdä monitorissa sekä omat kuvansa että satelliitin välittämät 'partnerinsa', mikä mahdollisti liikkeiden tahdistamisen.

Yksi projektin löydöistä oli idea avaruuden kos-

misten mittasuhteiden aiheuttaman aikaviiveen taiteellisesta hyväksikäytöstä. "Valo ei ole tarpeeksi nopea!" (Kit Galloway) - toisin sanoen maanpinnan ja satelliitin kiertoradan välisen etäisyyden vuoksi ei ole mahdollista välittää täysin "reaaliaikaista" kuvaa takaisin maanpinnalle. Näin käy kuitenkin mahdolliseksi sommitella "kosmisia koreografioita", joissa tanssija liikkuu vuorovaikutuksessa avaruudesta palaavan "varjonsa" kanssa (sama pätee myös duettojen laulamiseen oman äänensä kosmisen kaiun kanssa). Kyse on paitsi uuden esteettisen mahdollisuuden, myös uuden olemassaolemisen tavan tutkimisesta. Gallowayn ja Rabinowitzin keksintöä sovelsi vuonna 1984 Nam June Paik Yhdysvaltain ja Ranskan välisen paljon tunnetumman satelliittitelevisiolähetyksensä *Good Morning Mr Orwell* kohdassa, jossa Merce Cunningham tanssii yhdessä satelliitin kautta kierrätetty "varjonsa" kanssa.⁵

Kosmisia mittasuhteita tutki myös vuodelle 1985 kaavailtu *Light Transition* -projekti. Siinä Yhdysvaltain itä- ja länsirannikolle sijoitetut videokamerat olisivat satelliitin kautta välittäneet reaaliajassa television kuvaruutuihin "suurimman shown maan tuolla puolen". Kahtia jaetulla kuvaruudulla olisi livenä - ohjelmavirran lomaan sijoitettuna "Zen-mainoskatkoina" - nähty auringon lasku mereen ja kuun nousu maapallon vastakkaiselta puolelta. Satelliitti olisi arkipäivän sää tiedotuksen tai vieraan maan

vakoilun sijasta toiminut kosmologis-mytologisena mittauskohjeena ja Suuren salaisuuden näyttämöleppäpanijana.⁶

Reikä avaruudessa

Hole-in-Space: A Public Communication Sculpture (1980) siirsi satelliittisillan käytön julkiseen kaupunkitilaan. Teos laajensi merkittävästi *Satellite Arts Projectin* asetelmia ulottamalla satelliitin käyttöoikeuden taiteelliselta eliitiltä tavallisten kadunihmisten pariin. Edellisen projektin ongelmana voi pitää sitä, että se on todella kiinnostava vain osallistuvien esiintyjien näkökulmasta; esimerkiksi ulkopuoliselle televisiokatsojallehan yhdistelmäkuva välittyisi saumattomana ja "valmiina", eikä kehkeytymistilassa olevana interaktiivisena prosessina. *Hole-in-Space* sitävastoin teki yleisöstä itsestään osallistujan.

Newyorkilaisen ja losangeleslaisen näyteikkunan välille luotiin kaksisuuntainen, äänellis-kuvallinen yhteys, jonka välityksellä ohikulkijat saattoivat kommunikoida reaaliajassa toisen kaupungin asukkaiden kanssa. Strategiaan kuului, ettei luomusta lainkaan mainostettu etukäteen; ei myöskään käytetty mitään nimilappuja, jotka olisivat identifioineet sen "taideteokseksi". Ajatuksena lienee ollut, että teknologian ja teoksen artefaktiluonteen muuttuessa näkymättömäksi "reikä avaruudessa" konkretisoituisi "käytäväksi", kulkukelpoiseksi elintilaksi. Galloway ja Rabinowitz itse määrittelivät teoksensa muualla⁷ "julkiseksi kommunikaatioveistokseksi", mikä viittaa käsite- ja prosessitaitteen perintöön: kiinteän taideobjektin, viimeistelyn julkisen monumentin tuottamisen sijasta he sysäsivät liikkeelle ennakoimattoman tapahtuma-

kulun, jonka ääriviivat - tilassa ja ajassa - piirsivät osallistujat toiminnallaan.

Kolmipäiväinen kokeilu onnistui yli odotusten, kuten siitä valmistetun videodokumentin perusteella voi todeta. Sana teoksesta kiiri - myös tiedotusvälineisiin - ja sai paikalle sankan uteliaiden joukon. Teos loi katumiljööseen energiavyöhykkeen, joka viritti spontaaneja oraalisen kulttuurin ilmauksia - seurapelejä, sananvaihtoa, esiintymisiä (yhtenä huippukohtana kotiinsa paluumatkalla olleen oopperalaulajan "New York, New York" -soolon suositetaan osoittavalle losangeleslaiselle yleisölle). Se toimi myös sosialisovana tekijänä, tilallis-ajallisen etäisyyden synnyttämän angstin purkajana. Pitkään erossa olleiden ihmisten spontaanit reaktiot avaruuteen poratun reiän välityksellä tuntuvat muistuttavan, etteivät puheääni, valokuvat tai kirjoitus kommunikointivälineinä tunnu korvaavan "ruumiitten" kohtaamista, edes virtuaalisten.

Puhelin on hyvä, televisio on paha

Näissä teoksissa hahmottui uudenlainen käsitys taiteilijasta "metasuunnittelijana" (Gene Youngblood), kontekstien pikemmin kuin valmiiden sisältöjen tuottajana.⁸ Gallowayn ja Rabinowitzin teokset voidaan myös mieltää malleiksi vaihtoehtoisista telekommunikaatiojärjestelmistä, joissa toteutuisivat *broadcast*-ideologian syrjään sysäämät (vaikkakin usein strategisesti simuloimat) yhteisöllisyyden, monisuuntaisuuden ja ilmaisen käyttöoikeuden ideat. Tällaisen mediakulttuurin perusmallina voidaan pitää puhelinta (minkä yksi *Hole-in-Spacea* ihmettelevistä ohikulkijoista lausuu

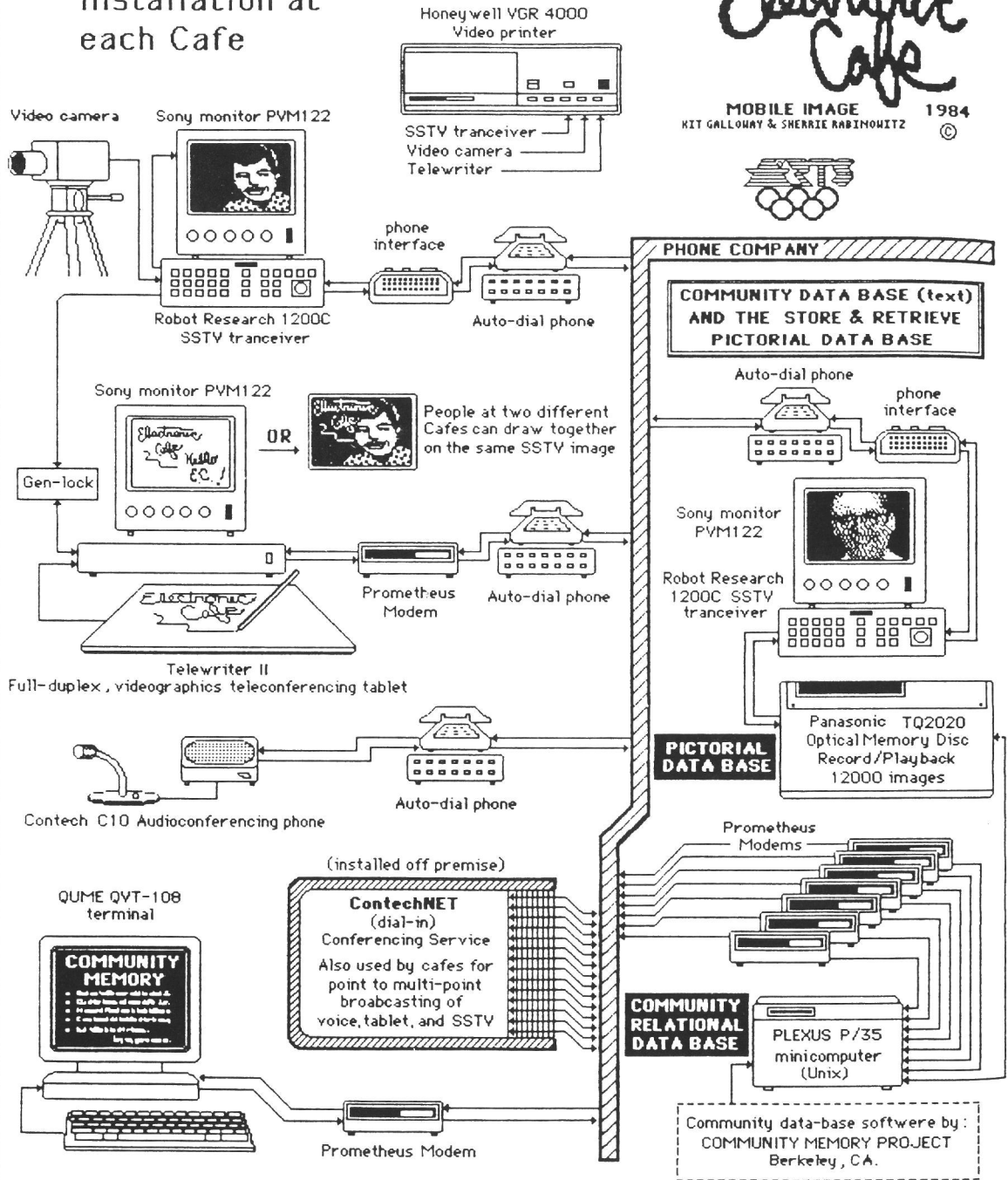

Electronic Cafe
(1984) Ana Marian
ravintolassa Los
Angelesissa.

Installation at each Cafe

Electronic Cafe

MOBILE IMAGE 1984
KIT GALLOWAY & SHERRIE RABINOWITZ ©

L
A
H
I
K
U
V
A

ääneenkin: "Is it television that's like telephone?" - sen käyttöverkon moniulotteisuutta, kattavuutta, yleismaailmallista läsnäoloa ja (suhteellista) demokraattisuutta.

On mielenkiintoista, että Jaron Lanierin utopia virtuaalitodellisuudesta (VT) tukeutuu tässä mielessä samaan malliin kuin se mitä Galloway ja Rabinowitz ilman datalaseja ja -asuja ovat kehittäneet. Myös Lanierille puhelin on hyvä, televisio on paha.⁹ Kun VT-laitteet kytketään tietoverkkoihin ja ihmiset tottuvat kommunikoimaan niiden välityksellä, ne muuttuvat Lanierin mielestä vähitellen mediumista uudenlaiseksi todellisuudeksi, vyöhykkeeksi joka on mahdollista asuttaa. Mikäli *Hole-in-Space* olisi toteutettu kertaluonteisen kokeilun sijasta pysyvänä instituutiona, se olisi epäilemättä silti säilynyt 'mediumina', rajattuna 'reikä-nä', julkisena kuvapuhelinverkostona. Gallowayn ja Rabinowitzin myöhemmät kokeilut ovat tavoitelleet kokonaisvaltaisempaa suhdetta käyttäjän ja median välillä, ja edenneet samansuuntaisesti Lanierin (myöhemmin esittämien) ideoiden kanssa.

80-luvun kuluessa Gallowayn ja Rabinowitzin huomio on entistä enemmän kääntynyt satelliiteista "arkisempiin", helpommin saatavilla oleviin - ja ilman epäilystään taloudellis-poliittisesta kontrollista "vapaampiin" kommunikaatiokanaviin. *Electronic Cafesta* (1984) lähtien on normaali puhelinverkko muodostanut heidän keskeisen mediuminsa.

Electronic Cafe oli tilaustyö Los Angelesin kesäolympialaisten yhteyteen. Galloway ja Rabinowitz loivat edistynyttä telekommunikaatioteknologiaa hyödyntäen eri kaupunginosien välille viiden "elektronisen kahvilan" verkoston hyödyntäen jo entuudestaan olemassaolevia yhteisöllisiä kokoon-tumispaikkoja (kahviloita, ravintoloita jne.). Niihin sijoitettujen laitearsenaalien välityksellä eri etnisiin alakulttuureihin kuuluvat ihmiset saattoivat olla yhteydessä keskenään reaaliajassa. Mahdollista oli kommunikoida mm. harjoittamalla resoluutioltaan alhaisten *slow scan* -videokuvien vaihtoa, piirtämällä yhdessä ja samanaikaisesti digitaalisille paaleille sekä lähettämällä fax-sanomia tai viestejä tietoverkon välityksellä. Käyttäjää varten oli tietokoneessa olemassa erityinen "Yhteisömuisti" -tietokanta, josta saattoi printata ulos aineistoja tai lisätä siihen omat luomuksensa mm. tallentavan videolevysoittimen avulla. Kokeilu loi pienoiskoossa mallin globaalisen median valtahierarkiat ohittavasta keskuksettomasta vuorovaikutusympäristöstä.

Viimeksi kuluneina vuosina Galloway ja Rabinowitz ovat etsineet tapoja Los Angelesissa toteutetun kokeilun muuttamiseksi pysyväksi. Heidän jatkuva projektinsa *Electronic Cafe International* tarkoittaa *Electronic Cafessa* testattujen toimintamuotojen asteittaista laajentamista maapallonlaajuisiksi "elektronisten kahviloiden" verkostoksi.

Santa Monicassa viime vuoden huhtikuussa yleisölle avatun keskuspaikan ohella Mobile Imagella on jo kuutisenkymmentä enemmän tai vähemmän säännöllistä yhteyttä eri puolille maailmaa, kaikkiin maanosiin.¹⁰ Näiden kesken on toteutettu erilaisia telekommunikaatiotapahtumia, kuten vuosittainen "Around the World New Year's Eve Celebration" joka uudenvuodenaattona. Viimeisin yhteys luotiin loppukeväästä 1991 Pariisiin La Villette -tiedekeskuksen ja Santa Monican välille. Miten olisi, Heureka?

Viitteet:

¹ Ks. Peter Weibelin ja Edith Deckerin artikkeleita teoksessa *Vom Verschwinden der Ferne. Telekommunikation und Kunst*, Herausgegeben von Edith Decker und Peter Weibel, DuMont, Köln 1990. Telekommunikaatiotaiteesta ks. myös *Jenseits der Erde. Kunst, Kommunikation, Gesellschaft im orbitalen Zeitalter*, Herausgegeben von Peter Weibel, Hora Verlag, Linz 1987, sekä *Connectivity. Art and Interactive Telecommunications*, Guest Editors Roy Ascott & Carl Eugene Loeffler, *Leonardo*, vol.24, n:o 2 (1991). Telekommunikaation varhaisista sovellutuksista 1800-luvulla, ks. Carolyn Marvin: *When Old Technologies were New. Thinking About Electric Communication in the Late Nineteenth Century*, Oxford University Press, New York 1988 (erityisesti luku 4, "Dazzling the Multitude. Original Media Spectacles"). 1800-luvun lopun lähes täysin unohtunut keskustelu sähkön luovista sovellutuksista ennakoii hämmästyttävästi 1960-luvun pohdintoja, mm. McLuhania. Mm. Nam June Paikin sadoista tv-monitoreista luomaa Ranskan lipun muotoista *Tricolor Video* -teosta (1982) ennakoii jo Pittsburghin *saengerfestiin* 1896 rakennettu sadoista sähkölampuista koostunut Yhdysvaltain lippu - tosin 'taiteen' kontekstin ulkopuolella (vrt. sama, 167).

² Davisin televisioperformanssit alkoivat 1976. Hänen satelliittiteoksistaan, ks. "Douglas Davis' *Menage A Trois*, a triple mystery for live satellite, radio & television performance", *High Performance*, vol.10, n:o 1 (1987), 47-49.

³ Ks. Steven Durland: "Defining the Image as Place. A Conversation with Kit Galloway, Sherrie Rabinowitz & Gene Youngblood", *High Performance*, vol.10, n:o 1 (1987), 52-59.

⁴ Samana vuonna (10.-11.9.1977) toteutettiin CTS-satelliitin avulla myös Liza Bearin, Willoughby Sharpin ja Carl Loefflerin suunnittelema *Send/Receive* -teos New Yorkin ja San Franciscon välillä. Se on mennyt aikakirjoihin ensimmäisenä toteutuneena taiteilijoiden telekommunikaatioprojektina.

⁵ Paikin projektia toteuttamassa olleen Paul Garrinin mukaan idea otettiin suoraan Gallowaylta ja Rabinowitzilta. Teknisten vaikeuksien takia se toteutui vain osan aikaa aidosti satelliitin kautta kierrätettynä ja 'väärennettiin' välillä studiossa *blue screen* -tekniikkaa käyttäen. (Paul Garrin, suullinen tiedonanto, New York, 6.8.1991)

⁶ Tästä vähemmän tunnetusta projektista, ks. Gene Youngblood: "Orbitale Zeit - Virtueller Raum", Teoksessa *Jenseits der Erde*, op.cit., 79-80.

⁷ Videonauhalla *Hole in Space. A Public Communication Sculpture*, 1980.

⁸ Ks. Gene Youngbloodin artikkelia tässä julkaisussa.

⁹ "Virtual reality is not going to be the television of the future. It's going to be the *telephone* of the future.", cit. John Barlow: "Life in The DataCloud. John Barlow Interviews Jaron Lanier", *Mondo 2000*, n:o 2 (Summer 1990), 46.

¹⁰ Don Snowden: "An Electronic Kaffeeklatsch", *Los Angeles Times*, 28.10.1990.